

Тетяна КВАША, Наталія МЕЛЬНИЧУК

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ КРЕАТИВНОСТІ РЕГІОНІВ ЯК ВАЖЛИВОГО ЧИННИКА ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Узагальнено підходи до оцінки рівня креативності регіонів. Запропоновано методiku оцінки рівня креативності регіонів України як важливого чинника їхньої конкурентоспроможності.

Ключові слова: креативність, методика оцінки креативності, регіони України.

2009 р. було проголошено Європейським роком креативності та інновацій (ЄРКІ), який був ключовою ініціативою, яка об'єднала всі країни-члени ЄС, його інституції та широке коло зацікавлених сторін. Його мета – сприяти використанню та поширенню творчого та інноваційного підходів та ініціатив у різних сферах людської діяльності: від освіти, науки, культури до підприємництва, інформаційного суспільства, працевлаштування та регіональної політики. Європейський Союз розглядає питання творчості та інновації як запоруку розвитку в ХХІ ст. [1].

Україна приєдналась до загальноєвропейської ініціативи 12 січня 2009 р. Адже завдяки згенерованим і вдало впровадженим перспективним ідеям, високим технологіям, новим принципам організації праці тощо будуть створені додаткові робочі місця, що відповідно сприятиме соціальному розвитку, збільшенню податків у бюджет країни [2]. Виробляють ці нові знання команди творчих працівників, внаслідок чого серед індикаторів інноваційного розвитку потрібно шукати показники не господарської спеціалізації, виробничої, технологічної "інноватики", а показники, що характеризують творчість цих працівників. Робота за даною тематикою розпочалася в рамках дослідження, яке проводилося Інститутом економіки та прогнозування НАН України за темою "Модернізація державних фінансів в умовах посилення європейських інтеграційних процесів" з метою визначення додаткових ресурсів соціально-економічного розвитку регіонів України.

Питанням креативності присвячені *роботи* Р. Флоріди [3, 4], А. Пілясова та О. Колеснікової [5], в яких розглядаються питання методичних положень розрахунку рівня креативності відповідно США та Росії; В. Чистякової [6], яка досліджує взаємозв'язок економічного зростання та рівня освіти в Росії; І. Трофимової [7], яка досліджує зв'язок конкурентоспроможності Росії та якості її людського капіталу. В Україні публікацій щодо зазначених питань не виявлено.

Метою статті є: розроблення методики оцінки креативності регіонів України, оцінка рівня креативності та визначення її впливу на соціально-економічний розвиток регіонів.

Узагальнення літературних джерел щодо теорій, які факторами соціально-економічного розвитку та підвищення продуктивності праці визначали знання та його втілення працюючими, дозволило окреслити основні філософські напрями зазначеної тематики. Так, Ф. Ліст (1789–1846) визначив, що сучасний стан народів є результатом маси всіляких відкриттів, винаходів, поліпшень, удосконалень, що накопичилися, завдяки зусиллям всіх поколінь, які жили до нас. Все це утворює інтелектуальний

капітал людини, яка живе в наш час і кожна окрема нація є продуктивною настільки, наскільки вона зуміла засвоїти ці надбання від минулих поколінь та збільшити їх власними досягненнями. Добробут нації визначається не кількістю багатства, а ступенем розвитку виробничих сил [8]. За М. Кастельсом (нар. 1942 р.) у новому інформаційному суспільстві джерело продуктивності полягає у технології генерування знань, обробки інформації та символічній комунікації. Специфічним є вплив знання на самознання як головне джерело продуктивності. Внаслідок того, що основою інформаційного суспільства є технології знань та інформація, у такому суспільстві є особливо тісний зв'язок між культурою та виробничими силами [8]. П. Ромер стверджував, що науково-дослідна діяльність та нагромадження людського капіталу шляхом освіти і професійної підготовки відіграють важливу роль у забезпеченні зростання доходів на душу населення в довготривалій перспективі.

Висновки щодо сильного впливу нагромадження людського капіталу на динаміку економічного зростання були також отримані в роботі Дж. Алонсо-Каррера з використанням двосекторної ендогенної моделі, в якій відбувається одночасне нагромадження фізичного та людського капіталу. Автор показав, що такі субсидії ведуть до збільшення темпів економічного зростання, причому впливають на динаміку поведінки змінних, які описують як фізичний, так і людський капітал системи [9]. Існують підходи до виміру людського капіталу, які базуються на результатах минулих накопичень, – оцінка через віддачу від людського капіталу. Загальновідомо, що людський капітал приносить як грошові, так і негрошові вигоди. Останні не завжди бувають опосередковані ринковими відносинами. На практиці цей метод оцінки (у більшості його варіантів) лімітований урахуванням тільки грошової віддачі, а тому швидше применшує реальний запас людського капіталу [10].

Найбільш сучасним підходом до виміру людського капіталу є індексний метод, який дозволяє переборювати всі обмеження та викривлення показників, які мають різні виміри (натуральні та вартісні). Ця методологія найкраще підходить для міжкраїнових, міжкатегоріальних та міжрегіональних зіставлень. Відповідні комплексні індекси (конкурентоспроможності, спеціалізованих інноваційних індексів тощо) розраховуються різними світовими організаціями.

До спеціалізованих індексів належать: індекс здатності до інновацій (Innovation Capacity Index), розроблений Всесвітнім економічним форумом, загальний інноваційний індекс, розроблений Європейською комісією тощо. Загальний інноваційний індекс використовується для проведення порівняльного аналізу інноваційної спроможності країн та регіонів, для його розрахунку використовуються двадцять дев'ять вхідних, проміжних та вихідних індикаторів, які поділено на сім груп, згрупованих у три блоки [11]. Структуру субіндексу людські ресурси, що складається з 5-ти простих показників, наведено у табл. 1.

Інший інтегральний індикатор – індекс технологічних досягнень [12], розроблений ООН, розраховується на основі чотирьох субіндексів: створення технологій; розповсюдження нових інновацій; розповсюдження старих інновацій; професійні навички. Професійні навички розраховується на основі: 1) середньої кількості років, які витрачено на навчання; 2) валового охоплення вищим рівнем освіти у математичних і технічних науках.

Якісний вимір людського капіталу було зроблено Р. Флоридою. Р. Флорида описує суспільство, в якому творчий дух стає більш домінуючим. Мільйони з нас починають працювати і жити як творчі натури, в результаті чого наші цінності та смаки, наші

особисті відносини, наш вибір, де жити, і навіть наші почуття і використання часу змінюються. Креативний клас у цей час об'єднує більше 30 відсотків всієї робочої сили. У майбутньому цей клас визначатиме, як поводитися на робочому місці, які компанії процвітатимуть або банкрутуватимуть, і навіть, які території процвітатимуть або гинуть [5]. Дослідження Р. Флориди переконливо доводять, що найчастіше технології, компанії і навіть венчурний капітал переміщуються сьогодні в місця з більшою концентрацією талановитих і креативних людей. Тому першочерговим завданням влади і бізнесу стає створення найкращих умов для залучення креативщиків на свої території.

Таблиця 1

Субіндекс людські ресурси

Людські ресурси
Особи з вищою освітою в галузі технічних та природничих наук серед населення віком 20–29 років (кількість на 1000 мешканців відповідного віку) – 1-й етап вищої освіти.
Особи, які є випускниками аспірантури/докторантури в галузі технічних та природничих наук серед населення віком 25–34 роки (кількість на 1000 мешканців відповідного віку) – 2-й етап вищої освіти.
Особи, які мають закінчену вищу освіту, серед населення віком 25–64 роки (кількість на 100 мешканців відповідного віку).
Особи, які беруть участь у програмах підвищення кваліфікації (навчання) для населення віком 25–64 роки (кількість на 100 мешканців відповідного віку).
Рівень освіти юнацтва (питома вага осіб віком 20–24 роки, які мають, як мінімум, повну середню спеціальну освіту, серед населення відповідного віку).

Р. Флорида розробив методологію розрахунку індексу креативності та здійснив його для 45 країн світу [5]. Згідно з цією методологією інтегральний індекс креативності – це середнє арифметичне трьох індексів: таланту, технологій і толерантності.

Зведений індекс таланту, згідно з методикою Р. Флориди, розраховується як середнє арифметичне індексів креативного класу, людського капіталу та наукового таланту. Індекс креативного класу розраховується як частка творчих працівників (вчених, інженерів, артистів, музикантів, архітекторів, керівників, фахівців високої кваліфікації, загальна риса яких – здатність до самостійної постановки професійних завдань) у загальній кількості зайнятих. Індекс людського капіталу є часткою зайнятих, що мають вищу освіту. Індекс наукового таланту оцінюється як число дослідників на 1 млн. населення.

Зведений індекс технологій є середнім арифметичним індексів витрат на винаходи та інноваційну діяльність. Індекс толерантності за методикою Р. Флориди інтегрує два показники: індекс цінностей і індекс самовираження. Перший відображає ступінь протистояння між традиційним і сучасним суспільствами, готовність товариства сприймати нові ідеї; другий – якість життя, демократичність суспільства, терпимість до мігрантів, національних меншин і т. ін.

Просто застосувати методикою Р. Флориди в Україні неможливо, тому що ряд найважливіших показників не відслідковується в нашій країні (рівень толерантності, можливість самовираження тощо). З метою формування системи індикаторів для моніторингу креативності регіонів України протестовано на працездатність показники, які можливо сформувані на основі даних української державної статистичної звітності. В результаті розроблено методикою розрахунку рівня творчого потенціалу для України з урахуванням наявних даних Держкомстату, застосування якої можливе на всіх рівнях української економіки.

Розглянемо змістовну складову методики розрахунку інтегрального індикатора креативності (творчого потенціалу) регіонів України. Як і для кожного синтетичного (інтегрального) показника, для побудови зведеного індикатора креативності регіону потрібно зробити низку кроків, зокрема: розробити теоретичну структуру зведеного індикатора; сформувати систему відповідних простих показників (змінних); провести стандартизацію (нормалізацію) змінних з метою приведення їх до однієї основи; зважити змінні та групи змінних; розрахувати інтегральний показник креативності за кожним регіоном [13].

За основу теоретичної структури зведеного індикатора творчого потенціалу регіону приймемо структуру інтегрального індексу креативності за методикою Р. Флориди як середнє арифметичне трьох індексів: таленту, технологій і толерантності.

Зведений індекс таленту – це середнє арифметичне індексів креативного класу, людського капіталу та наукового таленту. Зведений індекс технологій є середнім арифметичним індексів витрат на винаходи та інноваційну діяльність. Індекс толерантності – це середнє арифметичне індексу цінностей і індексу самовираження.

Державний комітет статистики України пропонує наступний набір показників, який може бути використаний для оцінювання ступеня творчого потенціалу: витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи; витрати на інновації; кількість зайнятих, що мають вищу освіту; кількість зайнятих за професійними групами; число дослідників (учених) на 1 млн. населення; обсяг реалізованої інноваційної продукції й т. ін.

Для розрахунку індекса креативного класу Р. Флорида використав частку творчих працівників (вчених, інженерів, артистів, музикантів, архітекторів, керівників, фахівців високої кваліфікації).

В українській статистиці зайняте населення відслідковується за такими професійними групами: законодавці, вищі службовці, керівники, менеджери; професіонали; фахівці; технічні службовці; працівники сфери торгівлі та послуг; кваліфіковані робітники сільського та лісового господарства, риборозведення та рибальства; кваліфіковані робітники з інструментом; робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин; найпростіші професії. Спеціалісти творчих професій в окрему групу не виділено.

Загальна риса креативного класу, як вже зазначалось, – здатність до самостійної постановки професійних завдань. Тому як характеристику креативного класу вибираємо показник "законодавці, вищі службовці, керівники, менеджери" та "професіонали". Індекс креативного класу можна було б розрахувати як частку "законодавців, вищих службовців, керівників, менеджерів" плюс частку "професіоналів" у загальній кількості зайнятих в економіці України, але за регіонами ці дані не наводяться. Тому для виміру регіонального зрізу вибираємо показники "кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування" та "чисельність винахідників, авторів промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій", які відслідковуються Держкомстатом за регіонами.

Для розрахунку індексу людського капіталу можна вибрати показники: "частка зайнятих, що мають вищу освіту (повну)", "число кандидатів і докторів наук на 1 млн. населення", "частка випускників вищих навчальних закладів, що розпочали роботу у сфері НДДКР у загальній чисельності всіх випускників", "винахідницька активність працівників, зайнятих в економіці".

Кількість населення, зайнятого економічною діяльністю, за видами економічної діяльності та рівнем освіти по регіонах наведено у збірнику "Зайняте населення України", який видано за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. Щорічно цей індикатор Держкомстатом не відслідковується. Водночас щорічно обліковується показник "кількість штатних працівників, що мають вищу освіту (неповну та повну)". Враховуючи, що облікова кількість штатних працівників становить 56% зайнятих, вибираємо як достатньо репрезентативну "кількість штатних працівників, що мають вищу освіту". До того ж вибираємо кількість осіб, що мають повну вищу освіту, і вилучаємо осіб, що отримали диплом за фахом молодшого спеціаліста.

Серед інших можливих показників "частка випускників вищих навчальних закладів, що розпочали роботу у сфері НДДКР", відслідковується Держкомстатом лише на загальнонаціональному рівні, тому для нашого випадку цей показник непридатний. Число ж кандидатів і докторів наук на 1 млн. населення слабо впливає на рівень індексу людського капіталу через дуже незначну частку докторів та кандидатів наук як у загальній чисельності населення, так і у чисельності економічно активного населення віком 15–70 років, тому виключаємо цей показник з набору, який формується. Винахідницька активність працівників, зайнятих в економіці, має суттєвий вплив на валову додану вартість на душу населення – коефіцієнт кореляції між цими показниками протягом 2001–2009 рр. коливається від 0,589 до 0,676.

Внаслідок цього індекс людського капіталу розраховується за двома показниками: частка кількості штатних працівників, що мають повну вищу освіту, у загальній кількості зайнятих і винахідницька активність працівників, зайнятих в економіці регіону (чисельність винахідників, авторів промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій на 1 тис. працюючих).

Індекс наукового таланту оцінюється, як і за методикою Р. Флориди як число дослідників на 1 млн. жителів. Із загальної чисельності працівників наукових організацій виключаються техніки, допоміжний персонал, інші.

За індексом таланту перші місця, крім м. Києва, займають Харківська, Івано-Франківська, Тернопільська області та м. Севастополь (рис. 1).

Івано-Франківська та Тернопільська області мають значну частку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у зайнятому населенні віком 15–70 років і значну частку штатних працівників, що мають повну вищу освіту (5-те та 4-те місця серед регіонів України відповідно). Харківська область займає 2-ге місце за часткою працівників з вищою освітою та 1-ше – за винахідницькою активністю. Слід відзначити також значний рівень грантів, отриманих на наукову роботу від міжнародних фондів, на одного дослідника в Івано-Франківській, Хмельницькій та Тернопільській областях (0,228; 0,227 та 0,147 відповідно – перші три місця в рейтингу).

Що стосується зведеного індексу технологій, то як вихідні дані для розрахунку індексу витрат на винаходи використаємо частку витрат на наукові та науково-технічні роботи у ВВП України. Індекс інноваційної діяльності – це кількість виданих патентів на 1 млн. населення регіону, показник результативності наукової та інноваційної діяльності ЄС, ОЕСР, ЮНЕСКО.

Проведені розрахунки показали (рис. 2), що за індексом технологій значення вище за середньоукраїнське мають, крім м. Києва, Харківська, Миколаївська, Запорізька області та м. Севастополь. При цьому Харківська, Миколаївська області та м. Севастополь займають перші місця за рівнем фінансування наукових і науково-технічних робіт – від 2,25 до 1,3 відсотка до ВДВ регіону. Запорізька область разом з

Івано-Франківською та Дніпропетровською займають перші 3 місця за кількістю отриманих охоронних документів на одну особу населення.

Слід відмітити, що Івано-Франківська область за рівнем фінансування наукових та науко-технічних робіт займає 14-те місце (0,31 грн. на 1 грн. ВДВ), а за кількістю отриманих охоронних документів – перше (22,4 шт. на 1 особу населення).

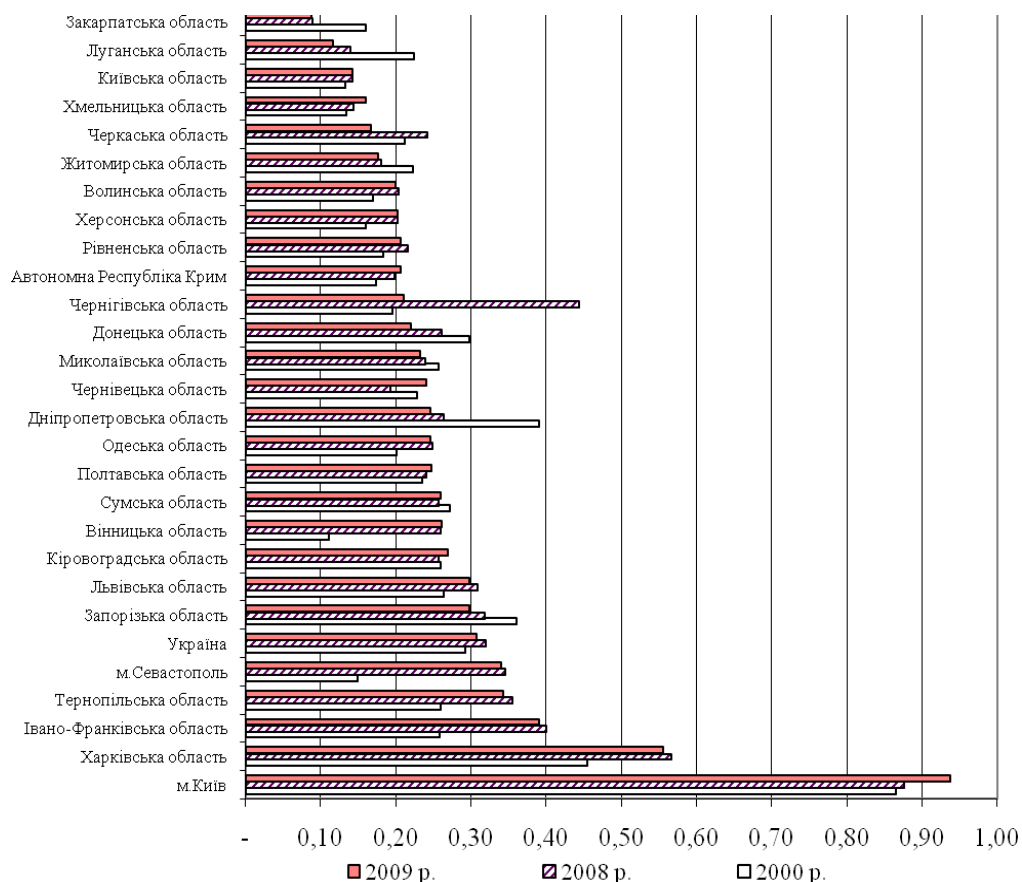


Рис. 1. Індекс таланту регіонів України у 2000, 2008–2009 рр.

Індекс толерантності розглядається як середнє арифметичне індексу цінностей і індексу самовираження. Перший відображає ступінь готовності суспільства сприймати нові ідеї, другий – терпимість до мігрантів, національних меншин, демократичність суспільства. Ці показники в українській статистиці не відслідковуються.

З метою визначення індикаторів, що відображають зазначені критерії, використаємо методикку російських дослідників [5], згідно з якою рівень толерантності корелює зі ступенем мобільності місцевого населення. Індекс толерантності – середнє арифметичне частки населення, яке проживає у регіоні не з народження, та частки міграційного приросту (зменшення) населення у загальній чисельності населення регіону.

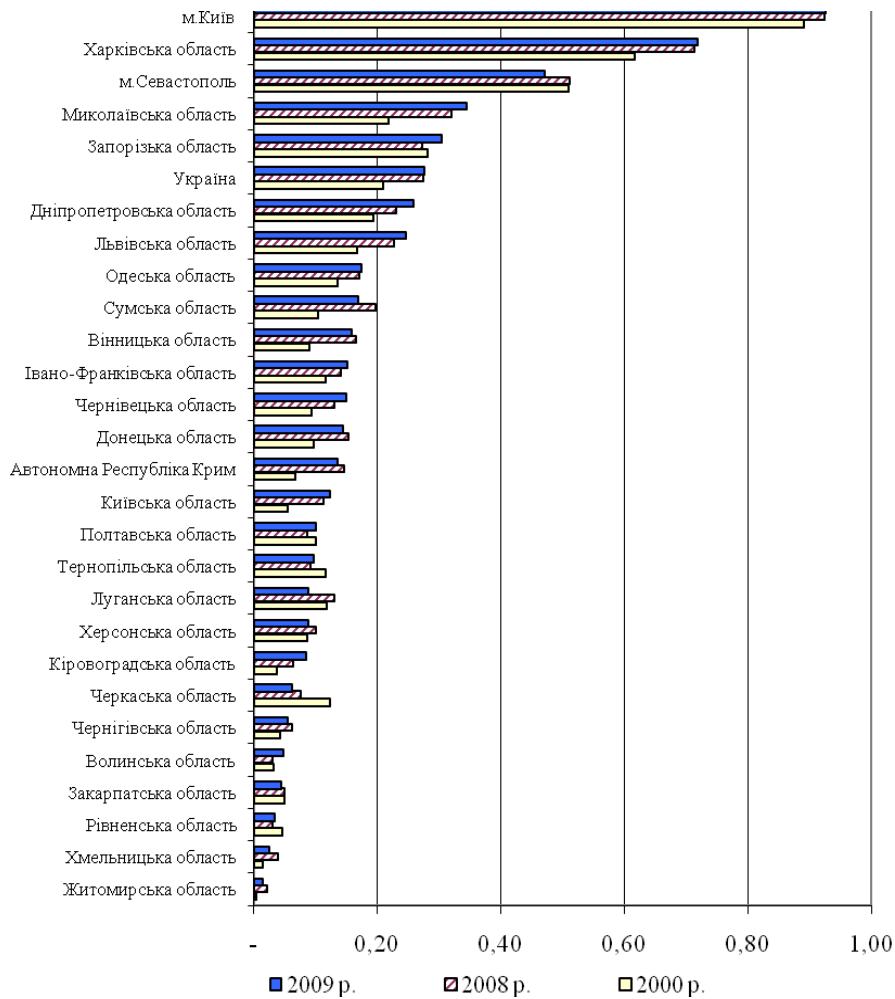


Рис. 2. Індекс технологій регіонів України у 2000, 2008–2009 рр.

Застосування методики передбачає розв'язання задачі нормалізації показників, яка полягає у переході від абсолютних до нормалізованих значень індикаторів, що змінюються від 0 до 1.

При формуванні ознакового простору (множини індикаторів) важливо забезпечити інформаційну односпрямованість показників x_i . З цієї метою показники поділяють на стимулятори та дестимулятори.

Зв'язок між інтегральною оцінкою I і показником-стимулятором прямий, між I і показником-дестимулятором – обернений. Дестимулятори перетворюють на стимулятори за допомогою нормування.

Нормування індикаторів-стимуляторів здійснюється за формулою:

$$Z_i = \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (1)$$

а індикаторів-дестимуляторів за формулою:

$$Z_i = 1 - ((X_i - X_{\min}) / (X_{\max} - X_{\min})), \quad (2)$$

щоб всі індикатори отримали значення від 0 (найгірше значення) до 1 (найкраще значення).

Внаслідок того, що інтегральний індикатор розраховується як середнє арифметичне, задача зважування показників відпадає.

Інтегральний показник у загальному випадку має вигляд лінійної згортки:

$$I_i = \sum_{j=1}^m a_{ij} z_{ij}, \quad (3)$$

де a_{ij} - вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску j -го показника в інтегральний індекс i -го часткового індексу;

z_{ij} – нормалізовані значення вхідних показників x_{ij} (деякі показники, $j=1, \dots, m$; $i=1, \dots, n$, які сукупно характеризують певний частковий індекс (характеристику).

Вимоги до a_{ij} та z_{ij} :

усі a_{ij} задовольняють такі умови:

$$0 \leq a_{ij} \leq 1, \quad (4)$$

$$\sum_j a_{ij} = 1, \quad (5)$$

кожен із z_{ij} є нормалізованим, тобто $0 \leq z_{ij} \leq 1$

Р. Флорида застосував свою методика до країн з населенням, що перевищило 1 млн. чоловік. Серед регіонів України тільки Чернівецька область та м. Севастополь мають населення менше 1 млн., достовірність індикаторів щодо цих територій нижча. В Чернівецькій області проживає 904,5 тис. жителів, що близько до зазначеного порогового рівня, тому для неї вважатимемо похибку несуттєвою.

Таким чином, в остаточний перелік індикаторів увійшло 8-м показників: кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у відсотках до зайнятого населення віком 15–70 років; чисельність винахідників, авторів промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій на 10 тис. працюючих; кількість штатних працівників, що мають вищу освіту, у відсотках до облікової кількості штатних працівників; число дослідників на 1 млн. осіб населення регіону; кількість виданих патентів на 1 млн. населення регіону; частка витрат на наукові та науково-технічні роботи у ВВП регіону; частка населення, яке проживає у регіоні не з народження; частка міграційного приросту (зменшення) населення у загальній чисельності населення регіону.

Розрахований згідно з цією методологією індекс креативності по Україні дорівнює 0,34 (для Росії – 0,39) (рис. 3). Одноосібний перший лідер – м. Київ зі значенням індексу 0,90 у 2008 р. та 0,92 – у 2009 р. Київ займає перші місця з усіх підіндексів. До групи лідерів, значення індексу яких перевищує середньоукраїнське, належать також Харківська область і м. Севастополь із близькими значеннями індексу 0,58 та 0,57 та АРК і Запорізька область – по 0,35–0,36. Миколаївська, Одеська та Дніпропетровська області мають творчий потенціал, що незначно менше середнього по Україні – 0,30–0,33. До аутсайдерів відійшли Закарпатська, Хмельницька, Житомирська, Рівненська та Луганська області, значення індексу творчого потенціалу яких менше за 0,2. Ще 14 регіонів мають творчий потенціал на рівні 0,2–0,3. Серед них Львівська та Донецька області, які мають достатню кількість вищих навчальних закладів та підприємств, для яких потрібні висококваліфіковані працівники.

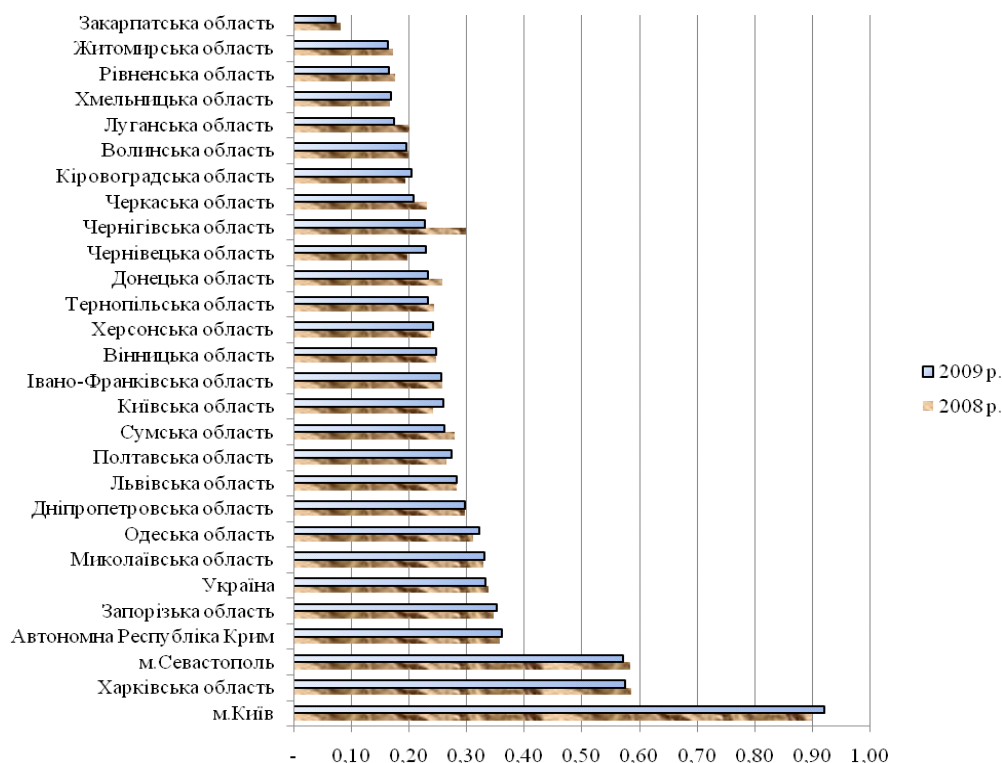


Рис. 3. Рівень креативності регіонів України у 2008–2009 рр.

Цікавим є такий факт щодо Івано-Франківської області – без урахування індексу толерантності вона займає 7-ме місце в індексі творчого потенціалу, Львівська область – 6-те місце, а Автономна Республіка Крим переміщується з 4-го на 17-те місце (табл. 2). Звідси випливає ще один висновок – західні регіони менш терпимі до мешканців інших національностей. Найбільш толерантними є м. Київ та Севастополь, Автономна Республіка Крим та Одеська область.

На основі табл. 2 визначаються регіони з найбільшим науковим і високопрофесійним потенціалом, до яких належать: м. Київ, Харківська, Запорізька, Миколаївська, Львівська, Івано-Франківська області та м. Севастополь. Тернопільська область теж перемістилася з 16-го на 9-те місце. У 2009 р. частка працівників з повною вищою освітою в обліковій кількості штатних працівників у 5-ти з цих регіонів становила понад 33% (в середньому по Україні – 29,9%).

За допомогою кореляційного аналізу перевірено зв'язок між рівнем креативності українських регіонів та обсягами валового регіонального продукту на душу населення. У результаті дослідження виявлено наявність істотного зв'язку між зазначеними показниками – коефіцієнт кореляції становить 0,83.

Як свідчать результати проведеного аналізу, практично зазначені регіони формують інноваційне ядро, яке може забезпечити взаємодію освітніх установ та бізнесу у впровадженні високотехнологічних проєктів.

Таблиця 2

Індекс творчого потенціалу регіонів України без урахування індексу
толерантності

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
м. Київ	0,93	0,92	0,90	0,93
Харківська область	0,65	0,63	0,64	0,64
м. Севастополь	0,42	0,42	0,43	0,41
Запорізька область	0,33	0,31	0,29	0,30
Україна	0,31	0,30	0,30	0,29
Миколаївська область	0,30	0,28	0,28	0,29
Львівська область	0,26	0,28	0,27	0,27
Івано-Франківська область	0,29	0,27	0,27	0,27
Дніпропетровська область	0,31	0,27	0,25	0,25
Тернопільська область	0,22	0,22	0,22	0,22
Сумська область	0,23	0,23	0,23	0,21
Одеська область	0,24	0,20	0,21	0,21
Вінницька область	0,21	0,18	0,21	0,21
Чернівецька область	0,20	0,20	0,16	0,19
Донецька область	0,25	0,24	0,21	0,18
Кіровоградська область	0,13	0,16	0,16	0,18
Полтавська область	0,19	0,17	0,16	0,17
Автономна Республіка Крим	0,18	0,17	0,17	0,17
Херсонська область	0,16	0,16	0,15	0,15
Київська область	0,13	0,14	0,13	0,13
Чернігівська область	0,15	0,15	0,25	0,13
Волинська область	0,12	0,12	0,12	0,12
Рівненська область	0,13	0,13	0,12	0,12
Черкаська область	0,14	0,14	0,16	0,11
Луганська область	0,16	0,13	0,13	0,10
Житомирська область	0,10	0,10	0,10	0,10
Хмельницька область	0,10	0,10	0,09	0,09
Закарпатська область	0,08	0,07	0,07	0,07

Підсумовуючи, зазначимо, що ці дані слід мати на увазі при прогнозуванні розвитку регіонів України, особливо при розміщенні високотехнологічних галузей, які не потребують побудови значних заводських приміщень та їхнього обладнання, формуванні інтелектуальних територій, стимулюванні творчої діяльності місцевого товариства.

У подальших дослідженнях планується розробити конкретні пропозиції з продуктивного використання творчого потенціалу українських регіонів.

Література

1. Виступ Міністра економіки України на парламентських слуханнях у Верховній Раді України "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" (17 червня 2009 року, м. Київ).
2. Ушенко Н. В. Людський капітал: регуляторні механізми відтворення: Моногр. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2008. – 288 с.

3. Florida R. *The Flight of the Creative Class*. – New York, 2007.
4. Florida R. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. – New York, 2005.
5. Пилясов А., Колесникова О. Оценка творческого потенциала российских региональных сообществ // *Вопросы экономики*. – 2008. – № 9. – С. 50–69.
6. Чистякова В. Е. Влияние образования на экономический рост и социальное развитие региона // *Вопросы статистики*. – 2009. – № 6. – С. 76–79.
7. Трофимова И. Н. Качество рабочей силы и конкурентоспособность // *Вопросы статистики*. – 2009. – № 7. – С. 13–21.
8. Корнейчук Б. В. *Информационная экономика: Уч. пособ.* – СПб.: Питер, 2006. – 400 с.
9. Дагаев А. Новые модели экономического роста с эндогенным технологическим прогрессом // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2001. – № 6. – С. 40–51.
10. Соболева И. Парадоксы измерения человеческого капитала // *Вопросы экономики*. – 2009. – № 9. – С. 51–70.
11. *European Innovation Scoreboard 2008. Comparative Analysis Of Innovation Performance* // www.proinno-europe.eu/EIS2008.
12. *Economy Statistics. Technological achievement (most recent) by country* // http://www.nationmaster.com/graph/eco_tec_ach-economy-technological-achievement
13. Фройденберг М. Складні показники результатів діяльності країни: критична оцінка. Робочий документ Директорату з питань науки, технології та промисловості ОЕСР. – Париж: ОЕСР, 2003. – 43 с. // <http://www.oecd.org/sti/working-papers>.

Редакція отримала матеріал 25 листопада 2010 р.